

Posudek diplomové práce

Posudek vedoucího DP

Název práce: *Analýza používání pasivních konstrukcí v češtině a švédštině a jejich překladu*

Kandidát titulu Mgr.: Bc. Marie Braná

Diplomová práce Marie Brané se zabývá diatezí a zvláště trpným rodem v synchronním pohledu, přičemž porovnává jeho využití v češtině a švédštině. Sleduje jeho výskyt zejména v psaném jazyce se záměrem zkoumat možnosti jeho překladu ze švédštiny do češtiny. Na zvolené téma pohlíží tedy zároveň z perspektivy lingvisty-teoretika i z praktického úhlu překladatele, což výrazně zvyšuje přínosnost výzkumu. Práce je přehledně a logicky rozčleněna do čtyř částí. Obsahuje úvod, dále teoretickou část (1) shrnující dosavadní výzkum a na jeho základě stanovující terminologickou bázi pro popis pasivních konstrukcí. Ta tvoří východisko pro následující praktickou část (2) obsahující samostatný výzkum, a konečně vyvozuje závěry plynoucí z části teoretické (1) a praktické (2).

Kandidátka si stanovila následující cíle: popsat pasivum a jeho různé konstrukce v obou zvolených jazycích, dále se pokusit na základě dosavadního výzkumu stanovit, jak běžné se jeví využití různých pasivních konstrukcí z hlediska frekvence v psaných textech v obou jazycích, a nakonec provést analýzu strategií v překladu pasiva ve vlastním korpusu dat, který diplomantka za tím účelem vytvořila na základě rešerší tří literárních děl přeložených do češtiny ze švédského originálu.

Tyto cíle se kandidátce podle mého názoru podařilo zdárně naplnit. Ve své práci postupuje systematicky a pečlivě, zahrnuje veškeré relevantní sekundární zdroje, a zároveň poukazuje na jejich případný nesoulad, vágnost či nedostatečné zpracování. Teoretickou část uvádí popisem sémantických rolí aktantů, které patří k zásadním faktorům pro stanovení, zda se jedná o pasivní konstrukci. Dále komplexně popisuje pasivní konstrukce ve švédštině a češtině jak z hlediska morfologického, tak i syntaktického a sémantického, a na závěr vymezuje rozdíly v používání jednotlivých typů pasivních konstrukcí v každém z porovnávaných jazyků. Popis doplňují ilustrativní příklady a frekvenční tabulky.

Praktická část se zaměřuje nejen na popis frekvence a distribuce pasivních konstrukcí v původních textech a jejich překladech, ale detailně rozebírá také méně jednoznačné případy a postup při jejich klasifikaci (jako například u leckdy nesnadné interpretace deponentních sloves či s-pasiva ve švédštině). Nakonec autorka třídí jednotlivá překladová řešení ve vztahu k jednotlivým typům pasivních konstrukcí, která kategorizuje do sedmi skupin: překlad pomocí aktiva, zvrtného pasiva, opisného pasiva, verbonominálního predikátu s přičestím trpným, všeobecného konatele, přívlastku shodného či překlad opisem. V této části autorka názorně ukazuje, jak opatrně je nutné při překladu postupovat, má-li být zároveň přesný i znít idiomatically v cílovém jazyce. Ačkoli se sama distancuje od preskriptivních vyjádření, svým postupem zřetelně dává najevo, že je potřeba pečlivě a individuálně analyzovat každý jednotlivý případ s nezbytným přihlédnutím k širšímu kontextu, nikoli jen překládání konkrétních izolovaných frází nebo vět. Na závěr diplomantka sumarizuje tendence v řešení překladů švédského pasiva do češtiny v kontextu specifik českého pasiva a syntaktických možností. Zohledňuje přitom různé faktory, které

ovlivňují volbu mezi použitím aktiva a pasiva, jako je například důraz na dějový nebo naopak stavový význam, aspektivita slovesné konstrukce nebo stylové zbarvení textu.

Výběr tématu a zpracování diplomové práce považuji jednoznačně za přínosné, a to především ze dvou důvodů. Prvním z nich je užitečná kontrastivní perspektiva v teoretické části, která názorně porovnává specifika pasiva v češtině a švédštině, tedy ve dvou typologicky nepříliš blízkých jazycích. Tomuto tématu dosud nebyla v odborné literatuře věnována dostatečná pozornost. Druhým a hlavním důvodem je praktické využití takové analýzy, které kandidátka sama demonstruje v druhé části práce. Pasivní konstrukce, které jsou ve švédských textech velmi běžné i díky přímé souvislosti s aktuálním větným členěním a specifiky švédského slovosledu, patří totiž k nejběžnějším, i když ne vždy na první pohled zcela zřetelným interferenčním jevům v překladech do češtiny, která pasivum nevyužívá do takové míry jako švédština. Ocenění si zaslouží nejen celostní přístup ke zkoumanému materiálu, ale také výstavba práce a její jazyková stránka: autorčino vyjadřování je srozumitelné, přímočaré a terminologicky konzistentní, jednotlivé části práce na sebe přirozeně navazují a její směřování je jasné a zřetelné.

Drobná výtka směřuje pouze k formální stránce: například seznam zkratk na straně 6 by si zasloužil výrazně rozšířit, neboť zdaleka neobsahuje všechny zkratky používané v práci. Nicméně vzhledem k tomu, že diplomantka používá pouze zkratky velmi běžné, zvláště v česky psaných textech s lingvistickým zaměřením, nepředstavuje toto opomenutí závažný nedostatek.

K diskusi u obhajoby navrhuji tyto otázky:

- K teoretické části: jak byste stručně charakterizovala paralely mezi českým zvratným pasivem a švédským s-pasivem, a v čem vidíte hlavní rozdíly?
- K praktické části: za jak významný považujete vliv idiolektu autorů a překladatelů analyzovaných textů na to, zda zvolí pasivní nebo aktivní konstrukci, případně který typ pasiva?

Na závěr konstatuji, že diplomová práce Marie Brané splňuje všechna potřebná kritéria závěrečné magisterské práce a doporučuji ji k obhajobě. Jako předběžné hodnocení navrhuji známku *výborně*.

Mgr. Hana Štěříková, Ph.D. (vedoucí práce)